

Inleiding

Doortje Kal

Twee jaar geleden schreef ik in mijn Openbare Les: “Wat betekent kwartiermaken - het werken aan ruimte voor anders-zijn - in tijden van materiële en morele onzekerheid?” Ik citeerde Zygmunt Bauman (2011) die spreekt over de desintegratie van het sociale leven en de teloorgang van bestaande instituties. Daarmee zou deze tijd zijn eigen harde grenzen tussen binnen- en buitenstaanders trekken en zijn eigen vreemdelingen creëren.

Dat verplicht ons ertoe te identificeren wie en wat die harde grenzen doen voortbestaan. Het komt er op aan ruimte te geven aan tegenkrachten: de vreemdelingen, zij die soms letterlijk ‘buitenstaanders’ worden, èn hun bondgenoten. Om hen te helpen de druk te weerstaan om te aanvaarden zoals het is.

De keuze van mijn onderzoeksthema’s had met deze opdracht alles te maken.

Ruim twee jaar mocht ik bijzonder lector zijn aan deze gastvrije faculteit Maatschappij en Recht. Het waren twee intense jaren.

7

kwartiermaken

Onderzoek - vijf kritische dialogen

Ik koos ervoor vijf, wat ik noemde *kwartiermaak*thema’s bij de kop te vatten en wel op een manier die

ver buiten het heersende paradigma van *evidence based* valt. “Het gaat erom”, schreef ik in 2011, “om in een kritische dialoog samen, met wederzijds respect en vertrouwen, een thema en alle redeneringen

daaromtrent van verschillende kanten te begrijpen, juist om de zaak zelf recht te doen.”

Coöperatie

prevaleert boven competitie.

Een voorwaarde voor het dialogiseren is - naar Adri Smaling (2008) - het *empathisch verstaan*. Inlevingsvermogen

helpt om de ander meer recht te doen. Empathisch verstaan verbetert de dialoog en omgekeerd versterkt de dialoog het empathisch verstaan. Ik noemde Smalings suggestie dat er misschien

in de samenleving te weinig wordt gedaan om ons dialogisch en ook empathisch vermogen te

ontwikkelen. Dit vermogen is zowel belangrijk voor een menselijke samenleving als voor het menswetenschappelijk

onderzoek. Het zal duidelijk zijn dat ervaringskennis, als noodzakelijk complement op andere (theoretische en praktische) kennisbronnen, binnen de dialoog een plaats krijgt. Het is

nadrukkelijk de bedoeling om overeenkomst en verschil in opvattingen boven tafel te krijgen, en ze

verstaanbaar en communiceerbaar te maken.

Dat gebeurt in het hiernavolgende door er uitgebreid verslag van te doen.

Per dialoog werden als aanstichter van het gesprek sleutelfiguren uitgenodigd en een gespreksleider.

Zij worden straks per dialoog geïntroduceerd. Alle dialogen trokken veel belangstelling, een klein vast gezelschap en verder steeds nieuwe, in het specifieke thema geïnteresseerden. In alle dialogen vervulden docenten/lectoren en/of studenten qua aantal een bescheiden, maar actieve rol.

Inleiding

Verder met kwartiermaken **8**

Mederedacteur Rutger Post en ondergetekende hebben ons tot het uiterste ingespannen de opgevoerde

sprekers recht te doen. Het was onmogelijk de uiteindelijke tekst aan iedereen afzonderlijk voor te leggen.

Uiteindelijk deden per dialoog in de eerste ronde gemiddeld zeven mensen op uitnodiging mee.

In de tweede ronde - na een korte pauze - voerden soms wel tientallen mensen het woord. Niet alle

bijdragen zijn in het verslag terug te vinden. De bijeenkomsten hadden soms wel iets van een Poolse

landdag - een wilde ongeregelde bijeenkomst. Gespreksleiders die enerzijds tot taak hebben iedereen aan

het woord te laten komen en ook het onbenoembare de kans te geven gezegd te worden, en anderzijds

lijn moeten brengen in de dialoog, staan voor een ongemakkelijke opgave. Wij hebben geprobeerd,

als de tekst daarom vroeg, met 'zijteksten' en noten aanvullende of actuele informatie te verschaffen,

op ander onderzoek te wijzen, of reliëf te geven aan wat in de discussie naar voren werd gebracht.

Een terugkerend thema in alle dialogen is de vraag hoe met de inspirerende initiatieven die tijdens de

dialogen naar voren kwamen, inbreuk te maken is op structurele uitsluitingsmechanismen. Hoe kunnen

de verbindende praktijken die beschreven worden, een transformerende kracht vormen?

Nog één opmerking is hier van belang. In het verleden ben ik een enkele keer benaderd door iemand

die met naam en toenaam in een publicatie werd genoemd, met het verzoek daaruit verwijderd te

worden. Hij of zij wilde niet via Google geboekstaafd staan als iemand met een psychiatrische achtergrond.

Waar het een internetpublicatie betreft voldeed ik natuurlijk onmiddellijk aan die vraag, maar

we weten ook dat het niet afdoende is.

Dit weerspiegelt een dilemma: moeten mensen tegen zichzelf beschermd worden als ze met hun ervaring

in het openbaar willen verschijnen? Zijn zij niet juist toonbeelden van herstel omdat zij met hun verhaal

naar buiten treden? Dat heeft ons ervoor doen kiezen de namen van de mensen die publiekelijk hebben